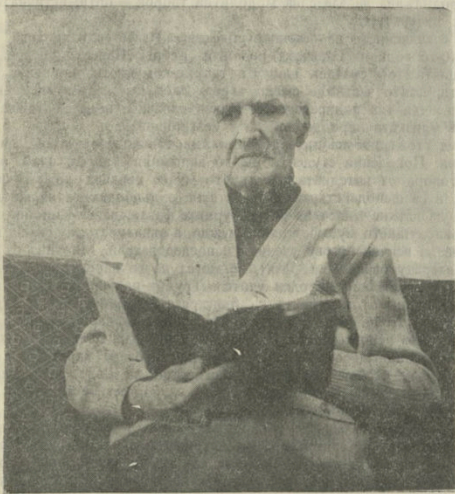

ПРОЩАВАНЕ С ГЕОРГИ ЦАНЕВ

Гледаме заграденото с черно каре име в редколегията на списание „Литературна мисъл“, но не ни напуска чувството, че човекът е жив. Присъствието на академик Георги Цанев в българския културен живот не се измерва с разстоянието между датите на раждането и на смъртта му. Той е от онези светли личности, които оставят

дълбока следа в народностното съзнание със значимостта на творческото им дело. Неговите идеи са не само литературни — в книгите си творецът страстно изповядва непоколебимото си комунистическо верую.

Едно от последните произведения на Георги Цанев се нарича „Срещи с миналото“. В спомените авторът търси равнотежката за изминатия път. Той скромно подминава собствените си заслуги, за да изтъкне приноса на духовните си съратници. Читателите получават ярко свидетелство за борбите на прогресивната българска интелигенция срещу монархофашисткия режим, за идейното и художественото новаторство на

писателите, които в годините на неравни сражения утвърждават социалистическото реалистично изкуство. Сред тях неизменно е и Георги Цанев. Той е първият български критик, който с проникновени слова възвести раждането на големия пролетарски поет Христо Смирненски. Критическото перо на Цанев не отминава и тревожните гласове на поетите септемврийци. Неговата паметна статия „Възвръщане“ разкрива зрелите му възгледи за класовия подход към литературата, за необходимостта от здраво свързано с народните възжеления, социалноангажирано изкуство.

Георги Цанев нарича литературния критик „неуморим воин в полето на красотата и идеите“. Може би това е най-точното определение за самия него. Неуморим воин срещу лжетеориите на буржоазните литератори, той винаги свързва красотата на художественото творение с блясъка на неговата революционна идея. Критикът последователно, с непогрешим усет въвежда читателите в необикновения свят на реалистичната литература, учи ги да различават псевдооткритията на декадентите от истинските завоевания на дълбоко свързаните с революционната правда писатели. Цанев никога не разглежда отделни творби откъснати от развитието на литературния процес. Вечно будно е чувството му за историзъм. Сякаш цял живот той продължава да вае една монолитна творба — оптимистичната история на националната литература.

Огромно е значението на неговото списание „Изкуство и критика“ в културния живот през 40-те години. Главният редактор Георги Цанев е убеден антифашист, около редакцията той създава щаб от творци комунисти, привлича и насърчава млади таланти, които честно и смело търсят своя път в тази епоха на „дива жестокост“. За всички тях подкрепата на Цанев означава и лъч надежда, защото неговата вяра в близката народна победа е безгранична.

Той е сред стожерите на литературния живот в новата летопис на социалистическа България. Поколения студенти ще го запомнят — висок, слаб, на вид строг, но когато заговори от катедрата на лицето му се появява някакво сияние, сякаш не преподава, а свещенодействува. Поразителна е дълбочината на мислите му, той винаги успява да вдъхне живот на литературните факти, да ги изпълни с философска значимост. Равнодушието му е безкрайно чуждо, а възлението му сякаш по магически път се предава на всички неговни ученици и последователи. Мнозина от големите ни съвременни литературоведи се гордеят, че могат да го нарекат свой учител. А той е създаден да бъде именно народен учител. Трудът на живота му, четириотното изследване „Страници от историята на българската литература“, е адресиран към най-широк кръг читатели. Това е величествена епопея на народността ни самостоятелно, изразено чрез неповторимото в съкровищницата на българското художествено слово. Зад всеки написан от Георги Цанев ред прозира характерът на критика: неговата полемична страст; неговото майсторство да бъде разбираем за всеки, но никога елементарен; неговото преклонение към борческите традиции на великите ни писатели; неговото човеколюбие. . .

Героят на социалистическия труд, народният деятел на културата Георги Цанев бе член на редколегията на списание „Литературна мисъл“ още от създаването на списанието. Ние, неговите колеги, помним как се вълнуваше той, когато обсъждахме идейния облик, когато чертаехме перспективни планове за бъдещата ни работа. Радваше се на всяка успешна, интересна книжка, но и с присъщата му откровеност изказваше несъгласията си, когато почувствуваше спадане в творческото напрежение на колектива. Никога не отбягваше „черната“ работа, обичаше да работи с млади автори, деликатно да насочва и центрира търсенията им. Неговият гостоприемен дом на ул. „Оборище“ беше и един вид втори адрес на редакцията. Академик Цанев не се оплакваше от недостиг на време (макар че винаги бе затрупан до гуша с обществени и творчески задачи), той приемаше с открито сърце онези, които се нуждаеха от съвета му, изслушваше, напътствуваше, възпитаваше. . .

Скъпи наш съратнико, прекланяме се пред делото ти, помним заветите ти, в душите ни остава запаленият от тебе пламък! Ти бе и си за нас пример — достоен жрец в светия храм на литературата, вдъхновен строител на социалистическа България, истински творец комунист! Поклон и забрава за теб!

От редколегията